

Vammaisneuvosto

Lausunto
17.3.2022

Kaupunginhallitus
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Tämä on Helsingin kaupungin vammaisneuvoston hyväksymän asiakirjan allekirjoittamaton sähköinen versio.

Viite: Diaarinumero: HEL 2022-002537

Vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskeva hallituksen esitysluonnos

Vammaisneuvosto kiittää lausuntopyynnöstä koskien vammaispalvelulain uudistusta koskevaa hallituksen esitysluonnosta. Vammaisneuvosto käyttää lausuntovastauksessaan lausuntopalvelun valmiita kysymysten perusteluosuuksia:

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Eivät
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Asiat on nostettu lakiesityksessä selkeästi esiin ja huomioitu myös aiempien lakien väliinputoajia. Otettu kantaa vammaisuuden aiheuttamiin erityistarpeisiin.

3. Tukevatko pykäläen perustelut hyvin lain soveltajaa?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Eivät
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

- Kyllä
 Kyllä pääosin
 Ei pääosin
 Ei
 Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Esityksessä on edelleen voimavararajaus. Erityislain soveltaminen vahvistaa yleistä palvelujärjestelmää ja asiakkaiden tarpeiden arvioimista yksilöllisesti. On huolehdittava, ettei moninaiset arviointikäytännöt aiheuta poiskäännyttämistä vammaisen henkilön tarvitsemista palveluista.
- Asiakkaiden monialainen arviointi lisääntyy. Vammaisneuvoston huolena on, ettei sillä synnytetä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten palveluissa väliinpuotoajia. Sosiaalityöntekijöillä tulee olla osaamista moninaisten asiakkaiden yksilöllisten tilanteiden ja tarpeiden arviointiin. Osaamista tarvitaan myös kullekin sopivien palvelujen harkintaan, jotta asiakkaan palveluissa huomioidaan hänen yksilöllinen tilanteensa ennemmin kuin noudatetaan vain tiukasti kunnan pysyväsiohjeita. Lakia ei sovelleta lieviin toimintakyvyn rajoitteisiin. Lievästi vammaisten ihmisten palvelut järjestetään yleislain perusteella.
- Hyvä, että arviointi on sosiaalityöntekijän vastuulla. Vammaisneuvoston kokemuksen mukaan tämä on hyvä käytäntö.
- Vammaispalvelut ovat väärä paikka säästää. Näihin palveluihin pitäisi allokoida enemmän rahoitusta. Näillä palveluilla mitataan yhteiskunnan sivistystasoa ja toteutetaan tosiasiallista yhdenvertaisuutta.
- Vammaispalvelulain mukaiset palvelut toteuttavat YK:n vammaisten ihmisten oikeuksien sopimusta käytännössä.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

- Kyllä
 Kyllä pääosin
 Ei pääosin
 Ei
 Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Helsingin vammaisneuvosto esittää vahvan huolen, kun lakiesityksestä puuttuu työllistymisen osuus, jos sen valmistelu ei etene samatahtisesti tällä hallituskaudella. Vammaispalvelulakiin tarvitaan siirtää kehitysvammalain velvoittava työllisyysosuus sosiaalihuoltolakia täydentämään.
- Sekä henkilökohtaisessa avussa, valmennuksessa ja erityisen tuen osalta tulee vahvistaa vammaisten lasten osallisuutta erityisesti. Myös vammaiset ja pitkäaikaissairaat lapset tarvitsevat monenlaista tukea ja palvelua.
- Varhaiskasvatuslaissa ja perusopetuslaissa on kolmiportainen tuki, mutta lait eivät saa olla ristiriitaisia ja tulkinnanvaraisia, ettei niiden soveltamisessa tule vääntöä, kuka ja mikä taho on vastuullinen palvelujen järjestämisessä.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Palvelujen tarpeen ja siihen sopivien palvelujen arviointi ja räätälöinti edellyttävät vahvaa osaamista. Tarkoituksena ei saa olla poiskäännyttämien, ja jolla vähennetään vammaispalveluihin tarvittavaa rahoitusta.
- Esimerkiksi jokaisen lapsen oikeus osallistua lapsiryhmässä edellyttää ryhmän kokonaisuuden arviointia ja tarpeiden arvioinnissa tarvitaan usean eri alan asiantuntemusta.
- I både paragrafen och motiveringarna till 3 § borde ordparet kommunikation och språk användas, i enlighet med FN:s funktionshinderskonvention. I 3 § paragrafen måste språk tilläggas i lagtexten. Förslag: En person med funktionsnedsättning har rätt att använda ett sådant språk och kommunikationssätt som lämpar sig för honom eller henne. Detta är i enlighet med FN:s funktionshinderskonvention. Även i paragrafens motiveringar bör rätten till att språket öppnas upp.
- I fråga om språkliga konsekvenser borde man även bedöma behoven som uppstått för målgrupperna i och med annan samhällelig utveckling. I och med att funktionshindersservicelagen ska se till att delaktigheten förverkligas, borde t.ex. ändringarna i taxiregleringen beaktas med en starkare inskrivning om rätt och möjlighet till att använda bekanta chaufförer, för att trygga service på ett sätt där de språkliga och kommunikativa behoven blir beaktade.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

- 1.
- 2.
- 3.

- Palvelutarpeen arviointi siirretään sosiaalihuoltolakiin. Silloin palvelujen saannin yhdenvertaisuuden arviointi siirtyy sosiaalihuoltolain tasolle.

- Lakiesitykseen tehdyt talouslaskelmat eivät pidä paikkansa nykyisen inflaation laukatessa.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

- 1.
- 2.
- 3.

Vastaus jätetty tyhjäksi, koska vammaisneuvostossa ei ole yksimielisyyttä asiasta.

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

- Kyllä
 Kyllä pääosin
 Ei pääosin
 Ei
 Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Vammaisen ihminen tarvitsee palveluja usein kymmeniä vuosia, lapsesta aikuisuuteen. Eri elämänvaiheiden siirtymien tukeen on kiinnitettävä enemmän huomiota.
- Laki velvoittaa viranomaista soveltamaan lakia, mutta laissa pitää näkyä selkeästi lakien keskinäinen soveltamisjärjestys, missä järjestyksessä palveluja myönnetään, se on edelleen epäselvää. Lakeja soveltaessaan työntekijät eivät saa katsotaan asiaa vain yhdestä näkökulmasta. Lainsäädäntöä on täydennettävä ja on otettava kantaa myös eri alojen lainsäädäntöön, mikä laki on ensisijainen. (esim. varhaiskasvatuksen ja koulun tuki sekä vammaispalvelut)

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

- Kyllä
 Kyllä pääosin
 Ei pääosin
 Ei
 Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Helsingissä on suuri joukko hengityshalvausstatuksen omaajia, joiden palvelut ovat siirtymässä vammaispalvelujen alaisuuteen. Siirtymä on tärkeä suunnitella ennalta yhdessä kaikkien osapuolten kanssa. Lakiluonnoksessa on esitetty kolmen vuoden siirtymäaika.
- Hengityslaittepotilaat ry yhdistys tarjoa mielellään valtakunnallista osaamistaan Helsingin vammaispalveluille ja tekee tiivistä yhteistyötä kaupungin kanssa.
- Oletettavasti suurin osa hengityshalvausstatuksen nykyisistä omaajista tulee siirtymään kotona järjestettävän asumisen tuen palvelukokonaisuuteen, jonka osana voi lakiluonnoksen mukaan olla myös hengityslaitteen käyttöön liittyviä ns. itsehoidollisia ja ohjeistettuja toimenpiteitä. Näitä voivat suorittaa myös opastetut henkilökohtaiset avustajat. Helsingin on tärkeä muistaa, että ympärivuorokautisesti elämää ylläpitävää hengityslaitetta tarvitsevat henkilöt tarvitsevat noin 5 työntekijää tiimiinsä, jotta työvuorossa tulee jatkuvasti työskennellä joku avustaja, ja lisäksi varmistaa avustajien sijaispoolin. Avustajien sijaisjärjestely voisi olla yhteinen tälle erityisosaamista vaativalle asiakasryhmälle.
- Koska kyse on yksilöllisen tarpeen mukaisesta palvelukokonaisuudesta, standardiratkaisu ei muodostu vain asumisen tuen kokonaisuutena järjestetyksi, vaan tarvittava palvelukokonaisuus täytyy räätälöidä yksilöllisesti. Asumisen tuen palvelukokonaisuuden on mahdollistettava asiakkaiden yhdenvertainen

osallistuminen, osallisuus ja itsemäärääminen, vaikka se sisältäisi terveydenhuoltolain perusteella järjestettäviä palveluja.

- Tärkeää on, että nykyiset hengityshalvausstatuksen omaajat pääsevät eroon laitospotilasstatuksesta ja yhdenvertaisuus, vaikutusmahdollisuudet ja itsemäärääminen pääsevät toteutumaan uuden lain myötä yhdenvertaisesti muiden vammaisten henkilöiden kanssa.

Lausunto kohta: 2 Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Lakia sovelletaan silloin, kun henkilön toimintakyvyn rajoitus ei johdu ikääntymisestä. Tämä edellyttää arviointia, selvittelyä. Tähän tarvitaan kehittää erikseen toimivia palveluja ikäihmisille.

Lausunto kohta: Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Tuki päätöksentekoon - lapsilla tulee olla vanhempien lisäksi muitakin vaihtoehtoja tukemassa päätöksentekoa.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Onhan huomioitu he, jotka hyötyvät pitkäaikaisesta valmennuksesta. Tulee korostaa valmennuksen suunnitelmallisuutta, tavoitteellisuutta, palvelun ja prosessin laatua ja toteutumisen arviointia. Tulee selkeyttää valmennuksen määräaikaisuuden määrittelyä lainsäädännössä.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säättämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Tarkoituksenmukaista jatkaa aiempaa käytäntöä, jossa päivähoito kehitysvammaisille lapsille on ollut kuntouttavana maksutonta, se on edistänyt päivähoiton inklusiota, mukaan ottamista.
- Palvelun on tarkoitus laajentua koskemaan myös muilla tavoin toimimisesteisiin lapsiin. Millä perusteella tarve määritellään. Perheiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta tulee todeta, millä tavalla kuntouttava/valmennus ilmenee varhaiskasvatuksessa. Tilanteeseen, jossa lapsen osallistumisen mahdollisuudet ja vaihtoehdot ovat: osallistua kotona, päivätoiminnassa tai varhaiskasvatuksessa, on varhaiskasvatus aina ensisijainen. Jos lapsella on lievempi vamma, jos tarve ei ole niin vaativa, sovelletaanko heihin ylipäättään vammaispalveluja. Kiinnitettävä huomiota siihen, millä perusteella kuntouttavaa päivähoitoa myönnetään.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Esitystä on yritetty tehdä selkeämmäksi kuin aiemmin.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Korvaa tilannetta, jos henkilöllä ei ole edellytystä saada henkilökohtaista apua.

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Lapsilla tuki päätöksentekoon tulee vanhempien lisäksi olla muitakin vaihtoehtoja tukemassa päätöksentekoa.

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Riippuu, miten asumisen tuen palvelu toteutetaan käytännössä. Kuntien toteuttamat asumispalvelujen kilpailutukset eivät aina toteuta asumispalveluja yksilön tarpeet huomioivalla ja YK:n vammaissopimus 19 artiklassa tarkoitetulla tavalla.
- Asumisen tukea järjestettäessä täytyy kiinnittää huomiota siitä, miten palvelut hankitaan. Palveluhankinta ei ole huutokauppa. Ongelma on, jos palvelua hankitaan halvemmalla kuin palvelua voidaan tuottaa.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Hyvä, että palvelu laajenee myös muille kuin kehitysvammaisille asiakkaille.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Onko esityksessä määritelty työikäinen? Esimerkiksi kehitysvammaisia nuoria, joilla voi olla hyväkin toimintakyky, on siirretty päivätoiminnan yksiköihin, jos heille ei ole muita vaihtoehtoja. Vammaisille nuorille, joilla on vaativampi toimintakyvyn rajoite, jotka tarvitsevat enemmän tukea, on vaara, että nuoret jäävät heitteille ja syrjäytyvät, jos he eivät kykene menemään opiskelemaan tai jos nuorille ei ole mielekästä päiväaikaista toimintaa tai muilla palveluilla ei varmisteta, että he saavat tarvitsemansa tuen ja toiminnan. Tästä esityksestä puuttuu, mikä on päiväaikainen toiminta nuorille, jotka eivät ole koulussa?
- Päivätoiminta on osin ristiriitainen [YK:n vammaissopimuksen](#) kanssa. Asiakkailla tulisi olla mahdollisuus valita niistä tekemisen vaihtoehtoista mitä muutkin ihmiset tekevät. Päivätoiminnassa on vanhanaikainen kaiku (laitosajattelua?). Mielekkään päiväaikaisen toiminnan palvelua on kehitettävä ja uudistettava sellaiseksi, jossa kuka tahansa voisi viihtyä.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Työtoiminnasta on säädettävä vammaispalveluissa, kun työllistämisen järjestämisessä on huomioitava vamman vaikutus, jota ei osata ottaa huomioon muissa työllistämisen palveluissa ja työllistymisen palvelu on subjektiivinen oikeus.
- Vammaispalvelujen ja työllistämisen palveluilla tulee olla selkeä yhteys, että vammaispalveluja saa myös työtoiminnassa.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Liikkuminen tuki -palvelussa, perusteluissa tulee huomioida, että oppivelvollisuus on pidennetty 18-vuotiaaksi saakka. Opiskelu-oikeus säilyy opiskelujen loppuun, joten myös liikkumisen tuki on järjestettävä opiskelujen loppuun saakka.
- Liikkumisen palvelujen kehittämistä on seurattava, että sitä myös toteutetaan monipuolisilla keinoilla, on kerättävä asiakkaiden ja järjestäjien kokemuksia ja ovatko palvelut ja vaihtoehdot käyttäjien näkökulmasta hyviä ja toimivia.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

- Matkojen jaksottaminen vuoden ajalle on hyvä, se on myös otettava käytäntöön.
- Merkittävien toiminnallisten (lähi)kuntien alueen määrittely riippuu asiakkaan henkilökohtaisesta liikkumisen tarpeesta, joka on määriteltävä yksilöllisesti. Pitää olla laajempi kuin vain lähikunnat.

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

- Kyllä
- Eivät riittävästi
- Eivät
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Siirtymäaika helpottaa uuden lain soveltamista. Uusien päätösten tekeminen on resurssikysymys.

Lausunto kohta: Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Eivät
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Lausunto kohta: Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

- Kyllä
- Ei

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

Lausuntokohta: Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Eivät pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Tarkoitetaanko ihmisoikeusvaikutuksia, asiakasvaikutuksia?

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

- Kyllä
- Kyllä pääosin
- Ei pääosin
- Ei
- Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

- Onko esityksessä huomioitu riittävät henkilöstövaikutukset, kun nytkin henkilöstöä ei ole riittävästi. Vammaisia asiakkaita / sosiaalityöntekijä on kohtuuttoman paljon. Onko kustannusvaikutukset realistisia, kuinka paljon maksaa, kun tehdään uudet asiakassuunnitelmat asiakkaille. Palkataanko nykyisten sosiaalityöntekijöiden lisäksi tarvitaan uusia sosiaalityöntekijöitä tekemään ja päivittämään suunnitelmia.
- Onko huomioitu muuttuvan maailmantilanteen talousvaikutuksia.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

- Lain toimeenpanossa tulee huomioida lasten ja nuorten kohdalla, miten muu lainsäädäntö ottaa kanta erityispalvelujen myöntämisten tapoihin ja toteutukseen. Tämä laki ei ota riittävän selkeästi kantaa, milloin palvelu tulee järjestää minkäkin lain perusteella. Koskettaa erityisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kautta järjestettävän tuen sekä myös terveydenhuollon kautta järjestettävien apuvälineiden osalta.

Helsingin vammaisneuvosto

Marja Kaitaniemi
puheenjohtaja

Kristiina Karhos
varapuheenjohtaja